

FILOZOFIA XVII WIEKU – ŹRÓDŁA I KONTYNUACJE (20–21 czerwca 2013, Lublin)

Honorata Jakuszko

W dniach 20–21 czerwca 2013 roku odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Filozofia XVII wieku – źródła i kontynuacje* zorganizowana przez Lubelskie Towarzystwo Naukowe (Wydział I Nauk Humanistycznych) oraz Zakład Historii Filozofii Nowożytnej UMCS. Inicjatorem oraz przewodniczącą konferencji była dr hab. Honorata Jakuszko, prof. nadzw. UMCS, kierownik Zakładu Historii Filozofii Nowożytnej. W skład komitetu organizacyjnego konferencji wszedł także dr hab. Leszek Kopciuch. W pracach organizacyjnych brali udział dr Paweł Sikora oraz dr Tomasz Stefaniuk.

W obradach uczestniczyli przedstawiciele 14 uniwersytetów: Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Wygłoszono 30 referatów spośród 33 zgłoszonych wystąpień konferencyjnych.

Temat „Filozofia XVII wieku” był podejmowany wielokrotnie w cyklu konferencji organizowanych wcześniej przez Uniwersytet w Białymstoku (2005), Uniwersytet Wrocławski (2006), Katolicki Uniwersytet Lubelski (2007), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (2008), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (2009), Uniwersytet Mikołaja Kopernika (2010), Uniwersytet Gdański (2011), Uniwersytet Mikołaja Kopernika (2012).

Celem konferencji zorganizowanej po raz drugi na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej była prezentacja aktualnego stanu badań nad tekstami źródłowymi, prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych, zajmujących się tym okresem historii filozofii (między renesansem a oświeceniem). Wiek XVII, zwany okresem wielkich systemów metafizycznych, wydał wybitnych filozofów, o wysokiej kulturze logicznej, skłaniających się w większości do racjonalizmu metodologicznego, zarazem różniących się zdecydowanie w próbach rozstrzygnięcia metafiz-

zycznego problemu substancji. Zmagaly się ze sobą ujęcia naturalistyczne, jak też supranaturalistyczne, co prowadziło do różnych konsekwencji, między innymi w metafizyce, filozofii przyrody, antropologii filozoficznej, etyce, filozofii prawa, filozofii religii i filozofii języka. Zostały wówczas ujawnione nowe zagrożenia, nieznanne w dotychczasowej filozofii europejskiej, np. zagrożenie solipsyzmu, co zapoczątkował kartezjański punkt wyjścia w filozofii. Była to epoka ważnych przemian intelektualnych, zapowiadająca między innymi fenomen oświecenia europejskiego z jego różnymi wariantami. Współistnienie nauki nowożytnej (fizyki) z filozofią budowało odmienny kontekst teoretyczny i inny stosunek do tradycji arystotelesowsko-scholastycznej, mimo posługiwania się terminami, jakie właśnie w niej zostały wypracowane.

Badania nad filozofią XVII wieku ujawniają wciąż na nowo wagę zagadnień i prowadzonych wówczas sporów, inspirujących filozofów do dnia dzisiejszego; ponadto odsłaniają wciąż nowe nieznanne teksty źródłowe, umożliwiające zarówno lepsze rozumienie klimatu intelektualnego tej epoki, jak również żywą i niezmienną treść problemów, które zapładniają nasze współczesne filozofowanie, będące dialogiem z myślicielami przeszłości.

Program konferencji *Filozofia XVII wieku – źródła i kontynuacje* obejmował kilka sesji naukowych. Pierwsza sesja plenarna poświęcona była filozofii Kartezjusza, który słusznie uchodzi za ojca filozofii nowożytnej. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Zbigniew Drozdowicz (UAM), *Racjonalność życiowa Kartezjusza*; dr hab. Przemysław Gut (KUL), *Argumenty Kartezjusza za niezdolnością ciała do myślenia*; dr hab. Kazimierz Mrówka (UP w Krakowie), *„Geometria” Kartezjusza*; dr hab. Honorata Jakuszko, prof. nadzw. (UMCS), *Kuna Fischera interpretacja dzieła Kartezjusza*.

Tematem głównym w sekcji I była myśli filozoficzna B. Spinozy. Prof. dr hab. Jolanta Żelazna (UMK) wygłosiła referat *Hermeneutyka i egzegeza w „Traktacie teologiczno-politycznym” B. Spinozy*; dr Tomasz Kąkol (UG) – *W kwestii nieśmiertelności duszy w „Etyce” B. Spinozy*; dr Sławomir Sztajer (UAM) – *Formy krytyki religii w twórczości Spinozy*; mgr Marta Tyszko (UJ) – *Podstawowe założenia psychologii filozoficznej Spinozy*.

W sekcji II tematem przewodnim była filozofia okazjonalizmu. Referaty wygłosili: dr hab. Joanna Usakiewicz (UwB): *Arnold Geulincx a św. Augustyn i myśl augustyńska*; dr Piotr Szalek (KUL): *Zagadnienie sposobu istnienia idei w filozofii Malebranche’a*; dr Tomasz Śliwiński (UŁ): *Rene Descartes, Louis De La Forge i Gerauld de Cordemoy: o śmierci oraz stanie duszy po jej rozłączeniu się od ciała ludzkiego*; mgr Ganna Jemeljanowa (UWr), *Malebranche i Leibniz. Dwie postaci teodycei*.

W sekcji III zostały podjęte zagadnienia teologiczno-antropologiczne dyskutowane w XVII wieku. Dr Anna Szyrwińska (Uniwersytet im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze) przedstawiła referat *Teologiczne podstawy koncepcji wolności woli Johna Bramhalla*; mgr Milena Jakubiak (US): *Problem istnienia świata a istnienie Boga*; mgr Anna Markwart (UWr): *Siedemnastowieczne echa w Adama*

Smitha uwagach o języku; lic. Jan Czesław Orleański (UWr): *Koncepcja iusgentium w „De legibus ac Deo legislatore” Francisco Suareza*.

Przedmiotem obrad w sesji IV była myśl Johna Locke’a oraz jej inspiracje w filozofii współczesnej, a także filozofia B. Pascala. Referaty wygłosili: dr hab. Leszek Kopciuch (UMCS): *Wychodząc od Locke’a: tolerancja a wartości*; dr Paweł Sikora (UMCS): *Czas a realność przedmiotu postrzeżenia. Locke’owska antycypacja konceptualizmu w filozofii percepcji*; dr Stefania Lubańska (UP): *Pascal wobec stoicyzmu*; dr Krzysztof Wawrzonkowski (UMK): *Wyobrażenia w ujęciu Pascala*.

W kolejnej sesji plenarnej zostały zaprezentowane referaty: ks. prof. dr hab. Stanisław Janeczek, *Filozofia w „Wielkiej Encyklopedii Francuskiej”*; dr hab. Bogusław Paż, prof. nadzw. (UWr): *Transformacja metafizyki w ontologię na przełomie XVII i XVIII wieku*; dr hab. Robert Piotrowski (UZ): *Matematyczna teologia Johna Craiga*.

W drugim dniu konferencji (21 czerwca) odbyły się 2 sesje plenarne. Na pierwszej z nich – poświęconej głównie zagadnieniom modelu nauki w wieku XVII – prof. dr hab. Adam Grzeliński (UMK) wygłosił referat *Siedemnastowieczne źródła Berkeleyowskiej filozofii nauki*; dr Zbigniew Pietrzak (UWr): *Robert Boyle – U progu nowożytnej argumentacji naukowej*; ks. dr Dariusz Kucharski (UKSW): *Wpływ badań alchemicznych na odrodzenie się atomizmu w filozofii nowożytnej*; dr Tomasz Stefaniuk (UMCS): *MullaSadra – filozof perski XVII wieku*.

Na drugiej sesji plenarnej zostały wygłoszone 3 referaty: prof. dr hab. Halina Świączkowska (UwB) – *Filozoficzny i lingwistyczny kontekst teorii znaczenia w „Gramatyce z Port-Royal”*; dr hab. Tomasz Kupś, prof. nadzw. (UMK) – *Galileizm i kartezjanizm poznania naukowego w filozofii Immanuela Kanta*; dr hab. Kinga Kaśkiewicz – *Rysunek a kolor. Wpływ estetyków i teoretyków sztuki XVII-wiecznego francuskiego klasycyzmu na przemyślenia Kanta w 14 paragrafie „Krytyki władzy sądowniczej”*.

Godne podkreślenia jest to, że uczestnikami konferencji byli między innymi badacze zajmujący się przekładem tekstów źródłowych, dotychczas niedostępnych szerszej publiczności na gruncie polskim. Pozwala to na zrewidowanie wielu pochopnych sądów np. na temat genezy nauki nowożytnej i znaczenia badań eksperymentalnych m. in. w kręgu alchemików i medyków.

Owoce konferencji będzie – zredagowana przez Honoratę Jakuszkę – monografia zbiorowa, która ukaże się w końcu roku 2013. Publikacja jest dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

HONORATA JAKUSZKO, habilitated doctor, associate professor, Institute of Philosophy, Maria-Curie Skłodowska University in Lublin, Poland. E-mail: honjakuszko@wp.pl